

RESTAURATORI ROMÂNI: ARHITECTUL ȘTEFAN BALȘ (1902 – 1994)

FIȘĂ MONUMENT RESTAURAT

Denumire Mănăstirea Neamț

Localizare sat. Mănăstirea Neamț, com. Vânători-Neamț, jud. Neamț

Cod LMI NT-II-a-A-10629

Scurt istoric

În secolul al XIV-lea pe acest loc ființa un schit. Prima biserică din incintă se presupune a fi fost din lemn, urmată de o biserică din zid, prăbușită la cutremurul din anul 1471.

Biserica actuală a mănăstirii Neamț, închinată praznicului "Înălțării Domnului", a fost ridicată de Ștefan cel Mare, fiind săvârșită în anul 1497 și sfințită la înapoierea victorioasă a domnitorului de la bătălia de la Codrii Cosminului.

Este cel mai reprezentativ monument datorat epocii lui Ștefan cel Mare, fiind prototip pentru importante biserici ridicate în urma ei: biserica "Sf. Gheorghe" a mănăstirii "Sf. Ioan cel Nou" din Suceava, bisericile mănăstirilor Probota, Bistrița, Slatina și Sucevița, Episcopia Romanului.

În secolul al XVIII-lea sau mai devreme, laturii de sud a bisericii i se adaugă o veșmântărie.

În secolul al XIX-lea întreaga incintă a mănăstirii a trecut prin mari prefaceri.

În biserică, zidul despărțitor dintre naos și grozniță este desființat în perioada 1829-1830, fiind înlocuit cu un arc. Biserica este repictată în anul 1831. În exterior este tencuită și zugrăvită în culori. Acoperișul este modificat, turla primește un acoperiș de factură barocă. Pentru scurt timp, până în anul 1872, bisericii i se ridică două noi turlă false. I se atașează la vest un fronton neo-gotic.

La fârșitul secolului al XVIII-lea, în incintă, lângă ctitoria lui Ștefan cel Mare, este construită biserica "Sf. Gheorghe", care este refăcută în secolul al XIX-lea în stil neo-clasic.

Corpul de sud al incintei a fost ridicat la sfârșitul secolului al XVIII-lea, celelalte trei laturi fiind ridicate în secolul al XIX-lea. Cerdacele chiliilor au fost construite în anul 1883.

În fața intrării în incintă, în anul 1836, a fost ridicat un aghiazmatar, în interiorul căruia s-a construit, în anul 1847, o cristelniță de formă octogonală.

Restaurare

Biserica "Înălțarea Domnului" este restaurată de arhitectul Ștefan Balș în două etape.

În prima etapă, desfășurată în perioada 1930-1934, restauratorul înlătură tencuielile, eliberând și reîntregind paramentul aparent din piatră, cărămidă smălțuită și ceramică.

Într-o a doua etapă, desfășurată în perioada 1960-1962, pe baza reprezentărilor de epocă ale bisericii și a elementelor găsite pe bazele turlei, acoperișul bisericii este refăcut, în formă tradițională moldovenească, cu învelitoare de aramă. Este reeditat ieșindul în formă de umbrelă de pe fațada de vest. Ferestrele absidelor laterale ale naosului și gropniței, supralărgite în secolul al XIX-lea, sunt readuse la forma de origine. Sunt reconstituite ancadramentele din piatră, după modelul celor descoperite în timpul săpăturilor desfășurate în incintă. Completarea zidăriei de cărămidă aparentă, necesară în urma rectificării ferestrelor, se realizează cu cărămidă nesmălțuită, marcându-se, în acest fel, intervenția restauratorului. Se decide menținerea veșmântăriei, ca etapă valoroasă din istoria monumentului.

În perioada 1954-1962, arhitectul Ștefan Balș restaurează întregul ansamblu al mănăstirii Neamț. Este restabilit vechiul nivel de călcare, mai jos cu circa 50 cm decât cel din 1927. Sunt restaurate agheasmatarul și incinta: turnul clopotniță și ansamblul chiliilor. Biserica "Sf. Gheorghe" este demantelată și reconstituită parțial, ca paraclis, inclus în șirul de chilii ale incintei, pe latura de vest - decizie justificată de punerea în valoare a bisericii "Înălțarea Domnului", ctitoria lui Ștefan cel Mare. Fundațiile bisericii "Sf. Gheorghe" și al altor construcții descoperite în cursul săpăturilor arheologice sub temeliiile sale sunt marcate în curtea mănăstirii.

Documentar foto

1. Biserica "Înălțarea Domnului" înainte de restaurare, foto C.M.I., 1925, fototeca I.N.P.
2. Biserica "Înălțarea Domnului" după prima restaurare, foto arh. Ștefan Balș, 1932, fototeca I.N.P.
3. Biserica "Înălțarea Domnului" după a doua restaurare, foto Gheorghe Marin, 1962, fototeca I.N.P.
4. Biserica "Sf. Gheorghe" înainte de demantelare, foto Șt. Butak, 1956, fototeca I.N.P.
5. Chiliile înainte de restaurare, foto Șt. Butak, 1956, fototeca I.N.P.
6. Turnul clopotniță înainte de restaurare, foto Ad. A. Chevallier, 1928, fototeca I.N.P.

7. Plan de situație înainte de restaurare. (Balș, Ștefan, Corina Nicolescu, *Mănăstirea Neamț*, Ed. Tehnică, București, 1958)
8. Biserica "Sf. Gheorghe" reconstruită ca paraclis, în corpul chiliilor, foto Gh. Marin, 1962, fototeca I.N.P.
9. Chiliile după restaurare, foto Gh. Marin, 1962, fototeca I.N.P.
10. Turnul clopotniță după restaurare, foto Gh. Marin, 1962, fototeca I.N.P.
11. Plan de situație după restaurare. (Balș, Ion, Ștefan Balș, Radu Heitel, Petre Năsturel, *Restaurarea mănăstirii Neamț*, Monumente Istorice. Studii și Lucrări de Restaurare, C.S.C.A.S. – D.M.I., 1964)

Bibliografie

- Balș, Ion, Ștefan Balș, Radu Heitel, Petre Năsturel, *Restaurarea mănăstirii Neamț*, Monumente Istorice. Studii și Lucrări de Restaurare, C.S.C.A.S. – D.M.I., 1964
- Balș, Ștefan, Corina Nicolescu, *Mănăstirea Neamț*, Ed. Tehnică, București, 1958
- Curinschi Vorona, Gheorghe, *Ahitectură, Urbanism, Restaurare*, Ed. Tehnică, 1996
- Arhiva I.N.P. – fond C.M.I., fond D.M.I.

Autor fișă Anca Filip

FOTO 1

FOTO 2

FOTO 3

FOTO 4

FOTO 5

FOTO 6

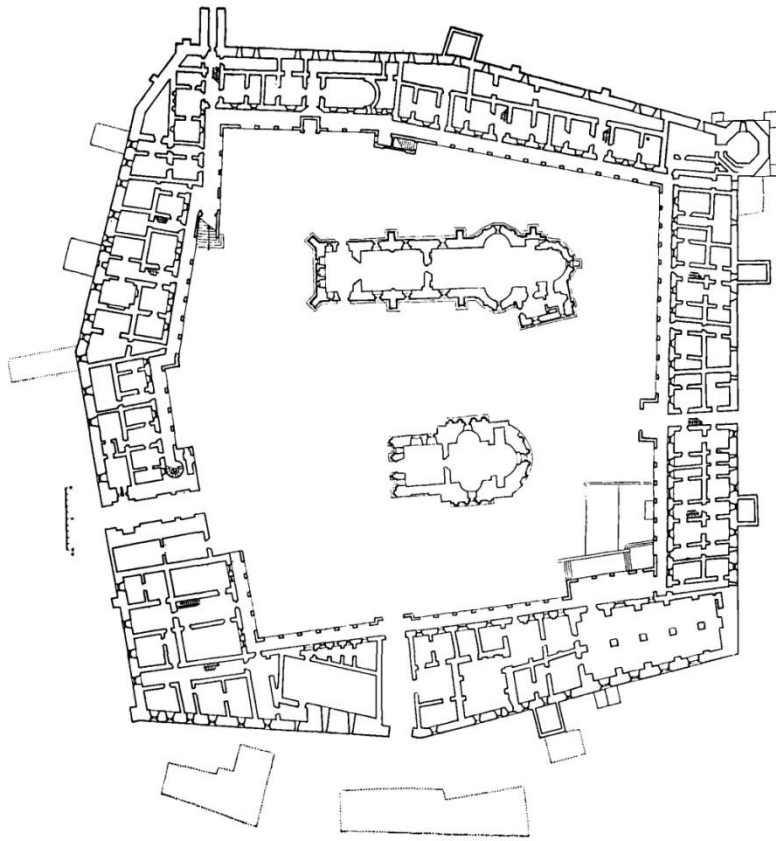

FOTO 7

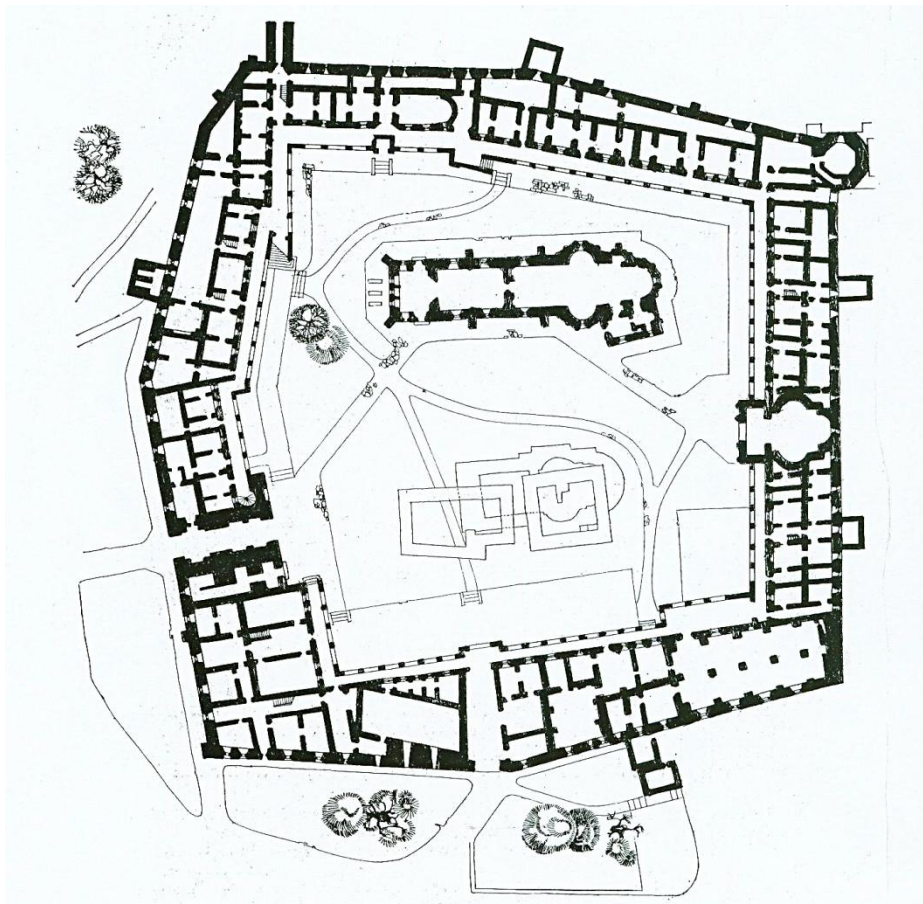

FOTO 11

FOTO 8

FOTO 9

FOTO 10